

İhsan Abdülkuddûs'un Bir Filistin Hikâyesi “Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor” A Palestinian Story by Ihsan Abd al-Quddûs “The Case Sleeps Inside the Cadillac”

Hüseyin YAZICI*

* Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arapça Öğretmenliği Programı, İstanbul, Türkiye.

E-mail: hyazici@fsm.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-2480-2572>

Corresponding Author/Sorumlu Yazar:

Hüseyin YAZICI,
Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arapça Öğretmenliği Programı, İstanbul, Türkiye.

Submission/Başvuru:

17 Temmuz/July 2024

Acceptance /Kabul:

30 Kasım/November 2024

Citation Atf/:

YAZICI, Hüseyin. “İhsan Abdülkuddûs’un Bir Filistin Hikâyesi “Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor.” *Istanbul Journal of Arabic Studies (ISTANBULJAS)* 7, no. 2 (2024): 189-208.

Öz

İhsan Abdülkuddûs (ö. 1990) Arap edebiyatının önemli bir figürüdür. Yazmış olduğu eserlerin okur tarafından ciddi anlamda kabulü, bu engin edebiyat içinde ağır eleştiriler almış olsa da onu önemli bir yere oturtmuştur. 14 Mayıs 1948 yılında İsrail Devleti’nin kuruluşundan günümüze kadar hiçbir zaman durulmayan Filistin meselesi/davası ile ilgili olarak bu meseleyi/davayı özümseyen bazı Arap yazarların yapabildikleri tek şey, farklı türdeki eserlerinde bu durumu dile getirmek olmuştur. Bunlardan birisi de zikri geçen Mısırlı yazar İhsan Abdülkuddûs’tür. 1967 yılında cereyan eden Arap-İsrail Savaşı’nın vermiş olduğu ağır yenilgi esnasında İhsan Abdülkuddûs tarafından kaleme alınan *en-Nisâ’ lehunne Esnân Beyzâ* (Kadınların Beyaz Dişleri Var) adlı koleksiyonda yer alan “*Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor*” adlı hikâyede Filistin sorununun edebî açıdan temsili ve bu temsilin daha çok Gassân üzerinden yansıtılma biçimi ortaya konmuştur. Ayrıca eserdeki karakterlerin iç dünyaları, yaşadıkları çatışmalar ve Filistin meselesine olan duygusal bağları ele alınmıştır. Çalışmada, yazarın “*Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor*” adlı öyküsü esas alınarak karakter analizi yapılmış ayrıca bireyin kimlik arayışı, vatan hasreti ve kişisel idealler ile dış dünyanın gerçekleri arasındaki çatışmaları incelenmiştir. Öncelikle yazar hakkında ana hatları ile bilgi verilmiş, Filistin meselesinin kısa bir değerlendirilmesi yapılmış daha sonra da hikâyenin özeti verilerek tahliline geçilmiştir. Zaman zaman da Türk edebiyatı ile bazı mukayeselerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İhsan Abdülkuddûs, Filistin, Kimlik Arayışı, Kimlik, Göç, Çatışma.

Abstract

Ihsan Abd al-Quddûs (d.1990) is an important figure in Arabic literature. The readers' serious acceptance of his works has placed him in an important place in this vast literature, even though he has received heavy criticism. Since 1948, when the Israel was established, the Palestinian

issue has never been settled, and some Arab writers express this situation in their works. One of them is the aforementioned Egyptian writer, al-Quddūs. The literary representation of the Palestinian issue in the story “*The Case Sleeps Inside the Cadillac*” in the collection *al-Nisa lehunna Asnan Beiza* written by al-Quddūs in 1967, and the way this representation is reflected through the characters, mostly Ghassan, and the inner worlds of the characters in the work, the conflicts they experience, and their emotional ties to the Palestinian issue, are discussed. In the study, the author's story is analyzed as a character study, and the individual's search for identity, homesickness, and conflicts between personal ideals and the realities of the outside world are examined. Firstly information about the author was given, a brief evaluation of the Palestinian issue was made, and then the story was summarized and analyzed. Some comparisons are made with Turkish literature.

Keywords: Ihsan Abd al-Quddūs, Palestine, Identity Search, Identity, Migration, Conflict.

Extended Abstract

This study examines the short story “*The Case Sleeps Inside the Cadillac*” authored by the prominent Egyptian writer Ihsan Abd al-Quddūs. Despite facing substantial criticism throughout his career, Abd al-Quddūs remains a pivotal figure in Arabic literature, with his works gaining significant acclaim from readers. The Palestinian issue, which has been a persistent concern since the establishment of Israel in 1948, serves as a central theme in many of his writings. This particular narrative, part of the collection *al-Nisa Lehunna Asnan Beiza*, was written in the aftermath of the 1967 Arab-Israel War and captures the profound sense of defeat experienced by Arabs during that period.

Ihsan Abd al-Quddūs was born in 1919 in Cairo. He completed his primary, secondary, and high school education at Khalil Agha (1927-1931) and Fuad I (1932-1937) schools, and graduated from the Faculty of Law at Cairo University (1938-1942). After graduating from university, he worked as a journalist for various newspapers; he served as the editorial director at *Akhbar al-Yawm* and as the chairman of the board at the *al-Ahram* newspaper. He was one of the founders of *Nadwat al-Qissa*, which holds a significant place in Egypt's cultural life. Additionally, he was a member of the Supreme Councils of Culture and Press, and he visited many countries around the world.

The protagonist, Ghassan, is a child of a family that migrated from Palestine to Beirut. His life is characterized by internal struggles and existential challenges. Motivated by a deep yearning for his homeland, Ghassan embarks on a challenging journey fueled by dreams that seem unattainable. Economic hardships force him to work in a shop selling women's accessories and hardware. However, moral dilemmas soon arise, leading Ghassan to resign from the job due to his employer's unethical demands.

During this tumultuous period, Ghassan encounters Hasan Muheysin, the owner and editor-in-chief of the newspaper *We're Arabs*. Through Muheysin, Ghassan becomes involved with a radical group dedicated to the Palestinian cause. He engages in various terrorist activities and undergoes numerous tests to prove his loyalty. Over time, Ghassan becomes disillusioned with the group and its leader, Hasan Muheysin, recognizing their true nature and the futility of their methods.

Significant characters in Ghassan's life include Zeyn, his childhood friend, who provides solace and support amid the turmoil. Ghassan also meets Siham after a traffic accident, introducing him to a luxurious lifestyle that starkly contrasts with his struggles. This encounter with Siham adds another layer to Ghassan's internal conflict, highlighting the disparity between his ideals and the reality he faces. The symbolic elements in the story, such as the Cadillac, serve to underscore the broader themes of the narrative. The Cadillac, a symbol of luxury and American influence, contrasts sharply with the Palestinian struggle for identity and autonomy. This juxtaposition illustrates the profound socio-economic and cultural divides experienced by the characters.

The analysis includes a comparative study with Turkish literature, which provides a broader cultural perspective. This comparison reveals similarities in the thematic concerns of both literary traditions, particularly regarding issues of displacement, identity, and socio-political struggles. The inclusion of Turkish literature in the analysis enriches the understanding of Abd al-Quddūs's work and its place within a larger Middle Eastern literary context.

The psychological and emotional impact of displacement is a recurring theme in the story. Ghassan's internal journey, marked by his struggle to reconcile his personal ideals with the external realities he faces, reflects the profound emotional toll of displacement. His interactions with other characters, such as Zeyn and Siham, further illustrate the complexity of these emotional experiences. Zeyn, representing a source of comfort and support, and Siham, introducing Ghassan to a contrasting lifestyle, both contribute to his internal conflict and eventual disillusionment.

The literary significance of Abd al-Quddūs's work lies in its ability to convey complex themes and emotions through the personal experiences of its characters. "*The Case Sleeps Inside the Cadillac*" is a poignant exploration of the human condition, delving into themes of displacement, identity, and resilience. The analysis underscores the importance of this work in the canon of Arabic literature, highlighting its relevance to contemporary discussions on the Palestinian issue.

The narrative concludes with Ghassan's increasing internal conflicts and disillusionment, leading to profound despair. His journey symbolizes the broader Palestinian experience, reflecting themes of loss, identity crisis, and the relentless pursuit of an elusive dream. "*The Case Sleeps Inside the Cadillac*" serves as a poignant exploration of the psychological and emotional impact of displacement and the ongoing struggle for identity and purpose in the face of insurmountable challenges. The story's conclusion is emblematic of the broader Palestinian narrative, marked by unfulfilled aspirations and enduring resilience. Ghassan's internal journey, from idealism to disillusionment, mirrors the collective experience of a displaced people grappling with the harsh realities of their existence.

İhsan Abdülkuddûs'un Bir Filistin Hikâyesi “Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor”

GİRİŞ

İhsan Abdülkuddûs 1919 senesinde Kahire’de doğmuştur.¹ İlk, orta ve lise öğrenimini Halil Ağa (1927-1931) ve Fuâdu'l-Evvel (1932-1937) okullarında, üniversiteyi de Kahire Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde (1938-1942) tamamlamıştır. Üniversiteyi bitirdikten sonra pek çok gazetede gazeteci olarak çalışmış; *Ahbâru'l-Yevm*’de² yazı işleri müdürü, *el-Ehrâm* gazetesinde³ ise idare kurulu başkanı olarak görev almıştır. Mısır’ın kültür hayatında önemli bir yeri olan *Nâdi'l-Kıssa*’nın kurucularındandır. Diğer taraftan Yüksek Kültür ve Basın Konseylerinin üyesi olmuş, dünyanın birçok ülkesini ziyaret etmiştir.

Aristokrat bir aileden gelen Kuddûs’un babası Muhammed Abdülkuddûs, annesi de Rûzu'l-Yûsuf diye bilinen Fatıma el-Yûsuf’tur. Babası mühendislik eğitimi almış ve devletin çeşitli kademelerinde çalışmıştır. Ayrıca tiyatro ve şiire de yakın ilgi göstermiştir. Anne Fatıma da sanat hayatı ile iç içe yaşamıştır. Anne ve baba anlaşmazlık sebebiyle ayrılınca İhsan Abdülkuddûs, baba tarafından dedesi Ezher Üniversitesi mezunu eş-Şeyh Ahmed Rıdvân’ın yanında yetişmiştir.

Mısırlı gazeteci ve siyasetçi Mustafa Kâmil (ö.1908) ve Mısırlı devlet adamı Sa’d Zağlûl (ö. 1927) dönemlerinde pek çok devlet ricali, yurtdışı seyahatlerinde işlerini Ahmed Rıdvân’a teslim etmişlerdir. Dede tarafının son derece muhafazakâr olması ve anne-babasının daha çok laik bir hayat sürmesi İhsan Abdülkuddûs’un kişiliği üzerinde yazılarında da kendisini gösterecek kadar bir etki bırakmıştır. Ancak ömrü boyunca hangi taraftaki hayatı yaşamının daha iyi olduğu konusunda karar verememiştir.

Yazı hayatına on-on bir yaşlarında iken, önce babasını taklit ederek yazmış olduğu bir piyesle başlamıştır. 1925 senesinde annesi *Ruzû'l-Yûsuf* dergisini⁴

¹ Yazar hakkında şu kaynaklara bakılabilir: Muhammed Mustafa Heddâre, *İhsan Abdülkuddûs ve Ezmetü'l-Kıssa* (Kahire: Mecelletü Devha, 1978), 36-42; Emîre Ebu'l-Fettûh, *İhsan Abdülkuddûs Yetezeker* (Kahire: el-Hey’etü'l-Mısriyye, 1982); General ed. Robert B. Campbell, *Contemporary Arab Writers* (Beyrut: Orient İnstitut, 1996), 2:888-892; Mehmet Şirin Çıkar & Rafet İnan, “İhsan Abdülkuddûs’un Len E’işe Fi Cilbâbi Ebî Adlı Romanı,” *Folklor/Edebiyat* 1, no.53 (2008): 149-155; Recep Çinkılıç, “İhsan Abdülkuddûs’un Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği,” *Türk-İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2, no. 2 (2015): 167-223; Hatice Tuğral, “İhsân Abdülkuddûs’un Sukûb Fî’s-Sevbi'l-Esved Adlı Eserinin Teknik ve Tematik Yönden İncelenmesi,” (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2019).

² Mustafa Emin (1914-1997) ve Ali Emin (1914-1976) ikiz kardeşler tarafından 1944 yılında Kahire’de yayımlanmaya başlanmış önemli bir gazetedir.

³ 1876 senesinde yayımlanmaya başlanan ve hâlâ yayımı devam eden Mısır’ın en önemli gazetelerinden birisidir. Bu gazete, *Vakâiu'l-Mısriyye*’den sonra Mısır’ın en eski gazetesidir.

⁴ Dergi olarak önce 1925’te Kahire’de çıkarılmıştır. 1935 yılında kurum ayrıca aynı adla günlük bir gazete çıkarmıştır.

çıkarmıştır. Anne, oğlunun babasını taklit ederek yetişmesini istemediğinden ona sadece kendisi olması hususunda tavsiyelerde bulunmuş ayrıca oğlunun basın dünyasına ilgi göstermesinin daha uygun olacağını kendisine tembih etmiştir. Annenin İhsan Abdülkuddûs'ün basın dünyasına ilgi göstermesini istemesinin arkasında yatan ana etken, onun *Rûzu'l-Yûsuf* adlı dergisinin başına geçmesini istemiş olmasıdır.

İhsan Abdülkuddûs'ün ilk neşrettiği yazı *Rûzu'l-Yûsuf* gazetesinde yayımlanmış olduğu mensur bir şiiirdir. Ancak anne Fatıma, onun edip değil gazeteci olmasında ısrar etmiştir. İhsan Abdülkuddûs şartların da yönlendirmesiyle hem annesinin arzusu olan gazetecilik hem de babasının talebi olan yazarlık alanlarına girme şansını yakalamıştır. Baba ve annenin ilgi duyduğu tiyatro alanına ise hiç iltifat etmemiştir. Yazarın küçüklüğünden beri pek çok gazeteci ve edibi tanımış olması edebî şahsiyetinin hızla mesafe kat etmesine zemin hazırlamıştır.

Özellikle lise öğrenimi sırasında siyasi toplantı ve gösterilere katılmıştır. O yaşlardan başlayarak dünya edebiyatlarını, dünya ve Arap tarihini, siyasi fraksiyonları, idari düzenleri okumuş ve bütün bunlar yazarın edebî oluşumunda önemli bir etki bırakmıştır. Bir ara avukatlık yapmış olsa da edebiyat ve gazetecilik daha ağır basmıştır.

Zamanla yazarın Mısır'daki düzene karşı çıktığını artık annesi ve babası ile de her konuda ters düştüğünü görmekteyiz. Siyasi meselelere değinmesi onun birkaç defa hapse girmesine sebep olmuş ayrıca defalarca hâkimlerin önüne çıkmış, dört defa da kendisine suikast girişiminde bulunulmuştur. Hatta kendi ifadesine göre⁵ onu hapse atan veya ona suikast yaptırtan her devlet büyüğü, daha sonra İhsan Abdülkuddûs'ün hiç kimsenin hizmetinde ve fikrinin peşinde olmadığını, sadece özgür bir yazar olduğunu itiraf etmiştir.

40 civarında hikâye koleksiyonu, 10 civarında romanı, 5 kadar makalesi bulunan yazar 1990 senesinde hayata veda etmiştir.

1. Edebiyat Dünyasındaki Yeri

İhsan Abdülkuddûs, Arap edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden birisidir. Özellikle 20. yüzyılın ortalarında Arap dünyasında geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Romanları, kısa hikâyeleri, gazete yazıları ve senaryolarıyla tanınmış olan Abdülkuddûs; sosyal sorunları, pek çok yönü ile kadını ve bireyin iç dünyasındaki çatışmaları ele alan eserleriyle edebiyat dünyasında kendisine yer bulmuştur. Diğer taraftan sosyal adaletsizlikler, sınıf farklılıkları ve kadın-erkek ilişkilerindeki eşitsizlikler odaklandığı konular arasındadır.

Bu arada karmaşık insan ilişkileri de Abdülkuddûs'ün romanlarında ve hikâyelerinde önemli bir yer tutmuştur. Karakterlerin iç çatışmaları ayrıca duygusal durum ve derinlikleri, yazarın karakter tasvirlerinde yer almıştır. Bir gazeteci ve bir siyasi yorumcu olarak Abdülkuddûs, yazılarında ve hikâyelerinde güncel olayları ve sosyal meseleleri de ele almıştır. Bu yönüyle, eserleri sadece edebî değer taşımakla

⁵ Campell, *Contemporary*, 890.

değil aynı zamanda döneminin toplumsal ve siyasi görünümüne ışık tutmakla da değerlendirilmiştir. İtalyan Alberto Moravia (ö. 1990), Fransız Françoise Sagan (ö. 2004) ve İrlandalı Oscar Wilde'nin (ö. 1900) eserlerindeki cinsellik edebiyatından oldukça etkilenmiştir.

İhsan Abdülkuddûs'un eserleri sadece Mısır'da değil, genel olarak Arap edebiyatında da önemli bir yere sahiptir. Birçok eseri sinemaya uyarlanmıştır. Eserlerindeki gerçekçi anlatım tarzı ve toplumsal konuları işleyişi, Abdülkuddûs'u Arap edebiyatının unutulmaz isimlerinden biri yapmıştır. İhsan Abdülkuddûs, edebiyat ve gazetecilik alanındaki çalışmalarıyla, Mısır ve genel olarak Arap dünyasının sosyal ve kültürel hayatında derin ve önemli izler bırakmış bir yazar olarak yer almıştır.

2. Filistin Meselesine Kısa Bir Bakış

Filistin meselesi, genel olarak baktığımızda⁶ İsrail ve İsrail'in politikalarına arka çıkanlarla Filistinliler arasında uzun yıllardan beri devam eden çatışma ve anlaşmazlıkları ifade eden bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasen İsrail-Filistin çatışmasının kökleri, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarına; Yahudiler ve Arapların Orta Doğu'da kendi halkları için egemenlik elde etmeye yönelik başlayan milliyetçi hareketlerin doğuşuna dayandırılmaktadır. Başta 1897 Birinci Siyonist Kongresi ve 1917 Balfour Deklarasyonu olmak üzere, Filistin'deki bir Yahudi Devletiyle ilgili olarak iddialardan Arapların haberdar olması üzerine bölgede günümüzde de devam eden bir gerilim ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde bölge, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçasıdır ancak Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra çeşitli sebeplerden ötürü İngiliz mandası altına girmiştir (1917). İngiltere, Lloyd George'un başbakanlığındaki savaş kabinesinde dışişleri bakanı olan Arthur Balfour'un (ö.1930) girişimleriyle başlatılan ve sonuçta Filistin'de bir Yahudi Devleti'nin kurulmasıyla sonuçlanan teşebbüse öncülük yapmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Birleşmiş Milletler, Filistin'in Yahudi ve Arap devletleri arasında bölünmesini önermiştir (1947). Bu plân, Yahudi topluluğu tarafından kabul görmüş ancak her zamanki gibi çaresiz olan Arap liderler ve devletler tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

1948'de İsrail'in bağımsızlığını ilan etmesi, bölgedeki Arap devletleriyle savaşa yol açmış, savaş, çok sayıda Filistinlinin mülteci olmasına sebebiyet vermiştir. 1967'de İsrail; Sînâ Yarımadası, Gazze Şeridi, Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Golan Tepeleri'ni kendi hâkimiyeti altına almıştır. Esasen bu topraklar, sürmekte olan toprak anlaşmazlıklarının temelini oluşturmuştur. "Filistin Kurtuluş Örgütü" Filistinlilerin hem millî hareketi hem de temsilcisi olarak ortaya çıkmış; 1960'lar ve 1970'lerde örgüt tarafından çeşitli silahlı mücadeleler gerçekleştirilmiş ancak bu arada diplomatik çabalar da sürdürülmüştür. Oslo Anlaşmaları (1993-1995), İsrail ve FKÖ arasındaki geçici barış anlaşmaları, Filistin Yönetimi'nin kurulmasını ve

⁶ M. Lütfullah Karaman, "Filistin," *DİA*, c. 13 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996), 89-103; Vikipedi, "İsrail-Filistin Çatışması", erişim 30 Haziran 2024, https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0srail-Filistin_%C3%A7at%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1.

bazı bölgelerde özerklik hakkının tanınmasını sağlamıştır. İki devletli bir çözüm hedeflenmesine rağmen, Kudüs'ün statüsü, güvenlikle ilgili endişeler, yerleşim faaliyetleri ve sınırlar gibi önemli alanlarda maalesef ilerleme kaydedilememiş dolayısıyla bölgede gerilim, anlaşmazlık ve çatışmalar devam edegelmıştır.

7 Ekim 2023 sabahında Hamas'ın İsrail'e düzenlemiş olduğu operasyon sonrasında İsrail, başlattığı ve aylardır hemen hemen aralıksız olarak süren askeri operasyonlarda başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Avrupa ülkelerinin sınırsız desteğini arkasına alarak binlerce insanı katletmiş ve aynı oranda da binaları yerle bir etmiştir.⁷ Ayrıca burada ifade edilmelidir ki insan hakları üzerinde hassasiyetle duruyormuş gibi görünen Batı, bu haklar özellikle Müslümanlar için söz konusu olduğunda tanınmayacak derecede farklı bir çehreye bürünmüştür, bürünmektedir.

2. “Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor” Adlı Hikâyenin Özeti

Bu hikâyeye, Filistin'den Beyrut'a göç eden bir ailenin çocuğu olan Ğassân'ın yaşadığı iç çatışmalar ve hayatındaki zorluklar üzerine kuruludur.

Ğassân, vatan hasretiyle yanıp tutuşan ve gerçekleşmesi oldukça zor bir hayalin arkasından koşan karakterdir. Babasıyla yaşadığı ekonomik zorluklar nedeniyle ailesine destek olmak için kadın eşyaları ve hırdavat satan bir dükkânda iş bulur. Ancak patronunun bazı talepleri onun işe devam etmesine engel olur ve bunun üzerine işten çıkar.

Bu zaman zarfında *Biz Araplar* adlı gazetenin sahibi ve yazı işleri müdürü Hasan Muheysin Bey'le tanışır. Filistin meselesi/davasası uğruna hayatının bu döneminde, Muheysin Bey aracılığıyla hiçbir zaman bir araya gelemediği radikal bir grubun üyesi olur ve grup adına terör eylemlerine katılır; grup tarafından çeşitli sınavlardan geçirilir. Fakat zamanla bu grubun ve onun lideri Hasan Muheysin'in gerçek yüzünü fark eder, hayal kırıklığına uğrar.

Ğassân'ın hayatında önemli yer tutan bir diğer karakter ise Zeyn'dir. Zeyn, Ğassân'ın çocukluk arkadaşıdır ve aralarında derin bir bağ vardır. Ğassân'ın hayatındaki bu karmaşa içinde Zeyn, onun için bir sığınak ve destek kaynağıdır. Ğassân bir gün trafik kazası sonucu Siham adında bir kadınla tanışır. Bu tanışma, hayatına yeni bir yön verir. Siham'ın lüks yaşam tarzı ile karşılaştığında Ğassân'ın iç çatışmaları daha da derinleşir. Onunla yaşadığı yüzeysel aşk, kendisini yeni umutların ve hayallerin peşinde koşturur, ancak zamanla Siham'ın gerçek yüzünü görür, Filistin'e fedai ve silah göndermek için kullanacağı Siham'ın zenginliğinin sadece bir görünüşten ibaret olduğunu nihayet idrak eder. Aşık olduğunu sandığı kadının lüks yaşamı, Ğassân'ın, annesinin zeytin ve portakal bahçelerinden, köylerinden hasretle bahsettiği zamanlarda zihnini işgal eden vatanına dönme hayalini daha da karmaşık hale getirir. Hikâyeye, Ğassân'ın iç dünyasındaki çatışmalar, hayal kırıklıkları ve umut arayışları üzerine yoğunlaşır.

⁷ VOA Türkçe, “Gazze’de 6 Ayın Bilançosu: Ölüm ve Yıkım,” erişim 4 Mayıs 2024, <https://www.voaturkce.com/a/gazze-hamas-israil-savas-6-ay/7559658.html>.

3. Hikâyenin Tahlili

Ortadoğu, Osmanlı Devleti'nin yıkılışından sonra⁸ hiçbir zaman istikrarlı bir döneme kavuşamamıştır. Önce Batılı devletlerin işgaline uğramış, II. Dünya Savaşı'ndan sonra işgaller kalkmış fakat Batılı devletler günümüze kadar bu ülkelerden tam anlamıyla çekilmemişlerdir. 1950'lerden itibaren askerî darbeler, devrimler, kısa sürede monarşilere, oligarşik diktatörlüklere dönüşmüş; bugüne kadar bu coğrafyada çatışma, işgal, istikrasızlık yüzünden siyasi ve ekonomik dengeler bir türlü yerine oturmamıştır.

İhsan Abdülkuddûs, böyle bir atmosferin yansıması olan “*Dava Cadillac'ın İçinde Uyuyor*” adlı hikâyeyi sanatsal bir üslupla ortaya koyarak oldukça yoğun ve farklı duygularla dolu bir karakterin iç dünyasını ve zaman zaman da yaşadığı çelişkileri okuyucusuna aktarmıştır.

Hikâyenin tahliline girmeden önce Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalandığı ve Ortadoğu'dan çekildiği yıl olan 1914 senesinden beri hiçbir zaman yatışmayan Filistin sorunu karşısında Tıpkı Kemal Tahir'in *Esir Şehrin İnsanları* adlı romanında bahsettiği gibi üç tip⁹ (İstanbul Hükûmeti'nin tarafını tutanlar, Kuvayı Milliyeciler ve her şeyi olurluna bırakan vurdumduymazlar) insan olduğunu söylemek gerekir:

- 1-İşgalci Yahudilere karşı gerçek anlamda mücadele eden grup,
- 2-Olayları kabullenmiş ve gününü zor şartlarda geçirmeye çalışan grup,
- 3-Çok azınlık olup Filistin meselesiyle ilgilenmeyen bir grup.

Elimizdeki hikâye 1967 felâketinden¹⁰ sonra kaleme alınmış ve dönemin önemli gazetelerinden *Ahbâru'l-Yevm*'de (Kahire) yayımlanmıştır. O sıralar İhsan Abdülkuddûs de aynı gazetenin yazı işleri müdürlüğü görevini yapmaktadır. Hikâye, yayımlandıktan sonra edebî çevrelerde büyük bir yankı uyandırmış ve Filistin meselesi ile ilgili olarak az da olsa okuyucu üzerinde bir farkındalık yaratmıştır.

Türk edebiyatına bakıldığında Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Köyünü Kaybeden Kadın* (1921) adlı hikâyesinin¹¹ bir açıdan ele alacağımız hikâyeye oldukça benzerlik gösterdiğini görmekteyiz, şöyle ki: *Köyünü Kaybeden Kadın* adlı hikâyede¹², savaş dolayısıyla köyünden, yakınlarından ve akrabalarından uzak düşmüş bir kadının hikâyesi ele alınır. Kadın, savaş sonrası köyüne dönmek ister

⁸ Meryem İlayda Atlas, “İmparatorluğun En Hazin Mirası: Ortadoğu,” erişim 9 Mart 2024, <https://www.lacivertdergi.com/dosya/2014/08/28/impatorlugun-en-hazin-mirasi-ortadogu>.

⁹ Mustafa Karabulut, “Esir Şehrin İnsanları Romanı Üzerine Bir İnceleme,” *Erdem Dergisi*, no. 54 (2009): 127.

¹⁰ İsrail hem el-Fetih gerillalarının harekâtına son vermek, hem de arz-ı mevûdu ele geçirmek için 5 Haziran 1967'de Araplara saldırdı ve altı gün süren savaş içinde Mısır'a ait Sinâ'yı, Suriye'ye ait Golan Tepeleri'ni, Ürdün'ün yönetimindeki Batı Şeria ile Doğu Kudüs'ü ve Filistin'in Gazze Şeridi'ni işgal etti. Bkz. Karaman, “Filistin,” 97.

¹¹ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Millî Savaş Hikâyeleri* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1981), 121-126.

¹² Himmet Uç, “Yakup Kadri'nin Hikâyeleri,” *İlmi Araştırmalar*, no. 19 (2005): 149-163; Fatih Mehmet Yalçın, “Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme,” (Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, 2019), 130.

ama maddi imkânı yoktur. Bundan dolayı çeşitli devlet dairelerinde ilgililere derdini anlatmaya çalışır, yalvarır fakat bir şey elde edemez. Diğer taraftan kimse ona köyünün hâlâ işgal altında olduğunu söylemez. Bu hikâyede savaş sebebiyle Osmanlı İmparatorluğu coğrafyasının çeşitli yerlerine serpilen, dağılan çaresiz insanların özellikle kadınların durumu trajik bir şekilde ortaya konulur.¹³ “*Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor*” adlı hikâyede de zeytin ve portakal bahçelerine, köyüne ve ülkesine dönmek isteyen Ğassân, topraklarının işgal altında olduğundan haberdirdir ancak çaresizdir.

“*Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor*” adlı hikâyede anlatım aracı olarak birinci şahıs zamiri kullanılmıştır. Bilindiği gibi “*Birinci şahıs hayata daha ‘şahsî’ bir gözle bakma ve ‘şahsî’ duygularını anlatma imkânı sağlar. Her ne kadar birinci şahıs yazar olmasa da o kendine has düşüncelerini karakteri vasıtasıyla serdedebilir.*”¹⁴

Hikâyede olaylar; giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç aşamada ele alınmıştır. Giriş kısmında kendi kimliğini bulma ve Filistin davasına hizmet etme arasında gidip gelen Ğassân, Hasan Muheysin Bey’in yönlendirmesiyle terör eylemlerine bulaşmış ancak sonradan bu eylemlerin sonuç vermediğini ve gerçek bir çözüm getirmediğini fark etmiştir. Gelişme kısmında hikâye kahramanının basit bir kazası sonucu tanıştığı Siham’la yaşamış olduğu beraberlik ile Siham’ın sahip olduğunu zannettiği servetinin Filistin’e giden yolu rahatlıkla açacağı dile getirilmiş, sonuç kısmında da Siham’da umduğunu bulamayan Ğassân’ın hayal kırıklığı anlatılmıştır.

Ğassân, Filistin’den Beyrut’a göç etmiş bir ailenin çocuğudur. Hikâye “*Filistinli kelimesi sizler için ne anlama geliyor, bilmiyorum ama benim için şu anlama geliyor: Vatanım, benim olamadığım yerdir; benim olabileceğim her yer, vatanım değildir; vatanım, inananın hayalindeki Cennet misali hayal gücümde hareket eden bir resim gibidir.*” cümlesi ile başlamaktadır.¹⁵

Metnin başlangıcında yazarın, "Filistinli" kelimesinin Ğassân için ne anlama geldiği açıklamasıyla başlaması oldukça dikkat çekicidir. Bu tanım, onun vatanını ve kimliğini nasıl algıladığını ortaya koymakta ve okuyucuyu hemen hikâyenin derinliklerine çekmektedir. Burada Ğassân’ın çocukluğundan itibaren vatan özlemiyle büyüdüğü ancak aynı zamanda vatanının ona uzak bir hayal gibi geldiği anlatılmaktadır. Yazarın hikâyenin hemen girişinde insanların gözünde vatani “*Vatan; güven, barış, istikrar ve sevgidir.*” diye tanımlarken Ğassân için, Ğassân gibiler için vatani; “*İntikam, savaş, kan, kin ve bedeni yıpratıcı, sınırları kemiren, gözlerden uykuyu emen duygulardır.*” diye tarif etmesi, vatani işgal altında olan insanların iç dünyalarının dışı vurumudur.

Ğassân’ın ruhunda vatan kavramı bir çatışma sürecinden geçmektedir. Dış dünyada vatan, barış ve sevgiyle ilişkilendirilirken anlatıcının iç dünyasında vatan, intikam ve savaşla özdeşleşmektedir. Yazar, kahramanına karşı tarafsız

¹³ Uç, “Yakup Kadri’nin Hikâyeleri,” 149-163; Yalçın, “Yakup Kadri,” 130.

¹⁴ Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2002), 268.

¹⁵ İhsan Abdülkuddûs, *en-Nisâ’ Lehunne Esnân Beydâ’* (Kahire: Metâbiu’l-Ahbâr, ts.), 78.

davranmamış hatta taraf tuttuğunu açıkça belli etmiştir. Çünkü Ğassân'ın davasına karşı hissettiklerini sanki kahramanın yerine kendi duygu penceresinden anlatmıştır.

Bazı hikâyeciler zaman zaman tarafsız davranmaz ama bu tarafgirliklerini de belli etmezler. Örneğin Türk edebiyatında Halide Edip Adıvar da *Himmat Çocuk* adlı hikâyesinde¹⁶ kendisini gizlemeye lüzum görmez, her şeyi kendi intiba ve duygularına göre anlatır. Bu anlayış tarzına, birinciye zıt olarak sübjektif, şahsi anlatış tarzı denilmektedir.

Aşağıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi hikâye, sadece bir bireyin yaşadıklarını değil aynı zamanda daha geniş bir coğrafyada yaşanan toplumsal ve siyasi gerilimleri de yansıtmıştır. “*Gözlerimi ailemizin göç ettiği Beyrut'ta açtım.*” ifadesinden¹⁷ Ğassân'ın Beyrut'ta doğduğu anlaşılmaktadır. Ğassân, “Filistin” denen vatanını annesinin hikâyelerinden tanımaktadır; annesinin zeytin ve portakal bahçelerinden, köylerinden hasretle bahsettiği zamanlarda Ğassân'ın zihninde vatan denen kavram canlanmaktadır. Annenin, oğlunun zihninde bir vatan kavramı uyandırarak Filistin davasının canlı kalmasına çalıştığı görülmektedir. Bu öyle bir düzeydedir ki artık büyüyen Ğassân'ın tek bir umudu vardır; o da oraya, cismen uzak ama ruhen yakın bir yer olan vatanına, evine, köyüne, zeytin ve portakal bahçelerine dönmek daha doğrusu dönebilmektir.

Vatan kavramı Ğassân'ın zihnine o denli yerleşmiştir ki o, her gece gitmeye hazırlık yaparmış gibi uyumakta ve her sabah da vatanına doğru adım atmış gibi uyanmaktadır. Ğassân vatan ile ilgili ulvi duygular beslemektedir. Bu duygular, Filistin'e gidecek yolun kan ve ölüm yolu olmasından etkilenmemektedir.

Yazar, Ğassân'ın duygularını sanatkârane bir üslupla dile getirmektedir. Bir taraftan Ğassân'daki haraplık, yapayalnızlık ve diğer taraftan annenin zaman zaman bahsettiği Ğassân'ın içinde yaşamadığı, orada olmadığı vatani... Kendi vatani olmayan yaşadığı yer ile sadece zihninde canlandırdığı köyünün zeytin ve portakal bahçelerinin zikrinden dahi kaynaklanan ferahlık, canlılık ve yaşama sevinci... Yazarın sözünü emanet ettiği kişi olan Ğassân'ın bir ikilem yaşadığı görülmektedir.

Mehmet Kaplan'ın aşağıdaki ifadesi durumun ne olduğunu açıkça ortaya koymaktadır: “*Bir yazar kendisini ne kadar serbest hissederse hissetsin, mizacı, kültürü ve çevresi yine de onun gezinti alanını sınırlandırır. İnanılan temel kıymetler farkında olmadan şahsiyetimize şekil verir.*”¹⁸ Bu durum yazar olmayan bazı insanlar için de geçerlidir. Ğassân, her ne kadar Beyrut'ta yaşıyorsa da mizaç, kültür ve çevre üçgeninin merkezinde, iç dünyasında Karacaoğlan'ın “*Bakarım bakarım sılam görünmez. Aramızda yıkılası dağlar var.*” beytinde¹⁹ anlattığı sıla yatmaktadır. Ğassân o uzakta olan sılayı görmese de sevmektedir. Sevmek gurbet duygusuna yol açar. Gurbet duygusu ise sılayı Ğassân'ın zihninde hep canlı tutmaktadır. Gurbet duygusu, ayrılık acısı çektirir. Ayrılık acısı özleme yol açar. Sevgi denen gerçeği

¹⁶ Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*, 75.

¹⁷ Abdülkuddüs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 78.

¹⁸ Mehmet Kaplan, *Büyük Türkiye Rüyası* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1976), 6.

¹⁹ Kaplan, *Büyük Türkiye Rüyası*, 130.

bilmeyenler ne ayrılığın acısını bilir ne özler ne de gurbet hissi duyarlar. Yunus Emre'nin dediği gibi²⁰ “*Sevmeyen bir kalp, kuru taş benzer. Onun üzerinde ne çiçek ne de gözyaşı yeşerir.*” Ğassân, görmediği silasından ayrı olduğu için o silaya olan sevgisi daha da artmaktadır. Hep silaya dönüş rüyası ile yaşamaktadır.

Yaşanılan bazı hayatlar nasıl unutulamıyorsa anlatılan bazı gerçekler de unutulamaz. İfade ettiğimiz gibi annenin Ğassân'a çocukluğundan beri anlattıkları onun vatanla ilgili düşüncelerini canlı tutmaktadır.

Yahya Kemâl 1903 yılında Paris'e giderek orada Siyasi İlimler Mektebinde (Sciences Politiques'te)²¹ okumuş ve tarih derslerine devam etmiştir. Bu dersleri esnasında bir gün hocaları Albert Sorel (ö. 1906) ve Camille Julian (ö. 1933) konuşurlarken Fransızların, Fransız toprağını Hz. İsa ve Napolyon'a borçlu olduğunu söylerler. Yahya Kemâl bu sözlerin kendisine yabancı gelmediğini düşünerek geçmişe bir seyahat yapar ve annesinin, çocukluğunda I. Murad'ın (ö. 1389) kabrini ziyareti esnasında “*Oğlum, dünyâda iki insanı sev... Peygamber Efendimizi bir de Sultan Murad Efendimizi sev!..*”²² diye tembihte bulunduğunu hatırlar.

Buradan annenin çocuklar üzerinde önemli rollerinin olduğu anlaşılmalıdır. Bilindiği gibi çocuğun ilk öğretmeni, kişiliğinin gelişmesine yardımcı olan annedir. Ömer Seyfettin'in *İlk Namaz* hikâyesinde de bir annenin çocuk üzerindeki etkisi anlatılmaktadır.²³ Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “*Bu topraklarda anne olmak, tarihle örülü bir destanın başlangıcıdır. Anadolu'nun sıcak yüreğinde, annelerimiz, çocuklarına sevgiyle dokunan birer sanatkâr gibi hayatın desenini örerler.*” ifadesinde²⁴ yer alan annenin Ğassân'da vatan kavramının diri tutulmasını sağlayan anne ile arasında hiçbir fark yoktur.

Türk edebiyatında Namık Kemâl ile başlayan vatan edebiyatının hemen sonraki önemli temsilcileri arasında Abdülhak Hâmit'i, Tefvik Fikret'i, Mehmet Emin'i, Süleyman Nazîf'i, Mehmet Âkîf'i, Ziya Gökalp'i, Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nu sayabiliriz. Bu şahsiyetlerin her biri, Türk milletinin üzerinde yaşadığı toprakları vatanlaştırma macerasını ve bu hususta verilen mücadeleleri çeşitli yönleriyle ele almak suretiyle vatan edebiyatımıza önemli eserler kazandırmışlardır.²⁵

Arap edebiyatının geneline bir göz attığımızda İbrâhim el-Ebyârî'nin *el-Vatanu fi'l-Edebi'l-Arabî* (Kahire, 1962) adlı eseri vatan kavramını edebî bir üslupla

²⁰ Kaplan, *Büyük Türkiye Rüyası*, 130.

²¹ Institut d'études politiques de Paris (Paris Siyasi Bilimler Akademisi) Paris merkezli Avrupa'nın önde gelen sosyal bilimler üniversitelerinden birisidir.

²² Nihad Sami Banarlı, *Yahyâ Kemâl'in Hâtıraları* (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1997), 25.

²³ Ahmet İhsan Kaya & Mehmet Emin Kalgı, “Ömer Seyfettin'in İlk Namaz Hikâyesi'nde Çocuk ve İnanç Tasavvuru,” *Hikmet: Akademik Edebiyat Dergisi* 7, no. 15 (2021): 250-259.

²⁴ Diyarbakır Gezgince, “Diyarbakır,” erişim 25 Nisan 2024, <https://www.instagram.com/reel/C2SL7MYIDnQ/>.

²⁵ İsmail Hidroğlu, “Edebiyatımızda Vatan,” erişim 25 Nisan 2024, http://gulercinkoleji.com/4537/ogretmen_makaleleri/edebiyatimizda-vatan.

anlatmaktadır. Ele aldığımız hikâyede ise kahraman Ğassân görünse de onu asıl teşvik edip yönlendiren annesidir.

Hikâyede iki zamanın yaşandığını görüyoruz; biri şu anda yaşanan zaman diğeri ise geçmiş. Bir anlamda; o içinde yaşanılmayan vatana, o köye, portakal ve zeytin bahçelerine dönme umudunun verdiği sevinç, diğer taraftan vatana dönüşün gerçekleşmesinin zorluğunun verdiği keder bir arada bulunmaktadır. Tüm bağırışları, feryatları ve sloganları Ğassân'a, Filistin'e giden yolu açan zafermiş gibi görünse de bu zafermiş gibi görünen çığlıkları havada bırakan bir başka zorluk bulunmaktadır. Baba tek başına aileyi geçindirememektedir. Bu nedenle Ğassân'ın annesine ve kardeşlerine yardım etmesi gerekmektedir. Şimdiki zaman için mücadele eden Ğassân geçmişin zaferini elde etmek için de çareler düşünmektedir. Nihayet hikâyenin asıl karakteri olan Ğassân, kadın eşyaları ve hırdavat satan bir dükkânda iş bulabilmektedir.

Bu hikâyeye “zaman karışımının bir hikâyesi” de diyebiliriz. “Yeniden Filistin bizim olsa!” düşüncesi hikâyeye hâkim bir düşüncedir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Bir Şehit Mezadı adlı hikâyesinde olduğu gibi burada da duyular değil, duygular ve düşünceler söz konusudur.²⁶ Hikâyede Filistin sorunu üst hikâyedir, diğer bölümler ise alt hikâye olarak değerlendirilebilir.

Ğassân'ın bir yandan duygusal dünyası da devam etmektedir. Bir Filistinli olan Zeyn, onun çocukluğunun, gençliğinin arkadaşıdır. O, onun umutları ve umutsuzluklarının ortağıdır. Ğassân'ın en mesut anları Zeyn'le zaman zaman Beyrut sahillerinde hiç kimseye aldırmadan yapmış olduğu gezilerinde geçirdiği zamanlardır. Zeyn'siz bir Ğassân ve Ğassân'sız bir Zeyn düşünülemezdi.

Bu birlikteliklerde konuşan sadece Ğassân'dır. Zeyn ise sadece dinlemekle yetinir. Ğassân, ona hep annesinin zihnine yerleştirmiş olduğu dünyayı anlatırdı. Esasen tüm anlatışların arkasında hem bir intikam hem de bir özlem duygusu yatmaktadır. Ancak Ğassân'ın Zeyn ile geçirdiği mesut anlar vatana gidecek yolun nasıl açılacağı düşüncesi ile karmaşık bir mahiyet almaktadır. Yaşadığı tam anlamıyla bir aşktır. Her ne kadar seven insanların dünyaya bakış tarzları farklı olsa da Ğassân'ın dünyası Filistin davasıdır. Annesinin zihnine adeta nakşettiği köyü, portakal ve zeytin bahçeleri aklına gelince -ki bunlar hep aklındadır- dünya, uçakları yakalayıp parmakları arasında parçalayacak kadar güç kazandığı başka bir dünya oluvermektedir.

Bu arada Ğassân'ın kişiliği; kendi kimliğini bulma ve Filistin davasına hizmet etme arasında bir bocalama yaşamaktadır. Önce dava için ateşli yazılar yazan ve bu yazıları sayesinde Ğassân'ın dikkatini çeken *Biz Araplar* adlı gazetenin sahibi Hasan Muheysin Bey'in yönlendirmesiyle terör eylemlerine bulaşmış ancak sonradan bu eylemlerin sonuçsuz olduğunu ve gerçek bir çözüm getirmediğini hatta daha sonra

²⁶ Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*, 96.

kullanıldığını fark etmiştir. Ğassân, bu merhalede bir kimlik arayışı içinde olup ikilemler yaşamıştır.

Hasan Muheysin'in aracılığıyla gizli örgütün kendisine vermiş olduğu görev üzerine Bakan Fehûme ed-Densûrî'nin evinin önüne bakanı korkutmak amacıyla *Biz Araplar* gazetesine sarılı patlayıcı maddeler atmış, daha sonra kendisine verilen ikinci bir görev çerçevesinde bir Arap elçiliğinin bahçesine yine patlayıcı maddeler bırakmıştır. Üçüncü görev olarak da bakanlığın düşürülmesine yönelik olarak Ğassân, geniş çaplı gösteriler düzenlemiş ve nihayet hükûmet düşürülmüştür. Ğassân "*Beyrut'ta hükûmetleri kuran ve düşüren bendim.*" diyerek²⁷ Beyrut'ta hükûmetleri kendisinin kurduğuna ve düşürdüğüne inanmaya başlamıştır. Burada ister istemez aklımıza tümgüçlülük (omnipatance)²⁸ kavramı gelmektedir. Psikolojik savunma mekanizmaları arasında görülen tümgüçlülük kısaca; duygusal çatışmalar ve sıkıntılarla baş edebilmek için kişinin kendisinde birtakım üstün güçlerin olduğuna inanıp öyle davranmasıdır.

Ğassân, hükûmetin düşmesinden sonra bakan olan Hasan Muheysin Bey'le ayaküstü görüşmelerde kandırıldığını sezmiş bundan dolayı da bir güven bunalımı ve hayal kırıklığı yaşamıştır. *Biz Araplar* adlı gazetenin kapatıldığını duyması üzerine "*Gazetenin kapatılması meseleyi (Filistin davasını) kapatmak anlamına geliyor...ve...*" diyerek²⁹ üzölmüş, Hasan Muheysin Bey, "*Artık gazete ve örgüte ihtiyacımız yok. Devletin tüm güçleri elimizde. Onları amacımızı desteklemek için kullanacağız.*" diyerek onu teskin etmiştir.³⁰ Bu durum karşısında Ğassân, zafer için çıktığı yolda yenilgiye uğradığını hissetmiş ve hayat karşısında bedbin bir tavır sergilemeye başlamıştır. Kendisine Hasan Muheysin Bey'in sekreteri tarafından her ay maaş verileceği söylenmiş ve sekreter kendisini durdurup 300 lirayı uzatınca "*Paranızı almayacağım. Siz hainsiniz, hainsiniz!*" diye bağırarak³¹ bir öfke patlaması yaşamıştır.

Hasan Muheysin Bey, Ğassân'ın aciz durumundan faydalanmış, bir anlamda şahsi çıkar sağlamıştır. Bir ara hain diye nitelendirdiği Hasan Muheysin'i öldürmeyi düşünen Ğassân'ın yapabileceği tek şey ve elindeki tek silah kendisine yapılan haksızlığa isyan etmektir. Yaşadığı hayal kırıklıkları ve yönlendirilmeler nedeniyle Ğassân, umutsuzluğa kapılmış, içsel çatışmalar yaşamış, kendi kimliğini ve değerlerini sorgulamaya başlamıştır.

Ğassân, Hasan Muheysin'in bakan olmasının arkasında yatan ana etkenin kendisi olduğuna inanmaktadır. Zeyn, bu zor dönemlerinde Ğassân'ın tek teselli kaynağıdır; ona çekmiş olduğu sıkıntılarını, hayallerini, gelecekte beklentilerini ve belki de Hasan Muheysin'in kendisini nasıl tuzağa düşürdüğünü anlatır. Yukarıda da adı geçen *Köyünü Kaybeden Kadın* adlı hikâyede hikâyenin kahramanı nasıl ki "*Ben*

²⁷ Abdölkuddüs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 83.

²⁸Bursa Psikiyatri, "Tümğüçlölük ve Değersizleştirme," erişim 5 Temmuz 2024, <https://www.bursapsikiyatri.com/makale.php?id=693>.

²⁹ Abdölkuddüs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 84.

³⁰ Abdölkuddüs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 84.

³¹ Abdölkuddüs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 84.

köyüme gitmek istiyorum. Bana bir yol gösterin. Yahut da gidenler varsa, onlara katıverin... Ben gayri yalnız yola çıkamam; halim kalmadı..." diye dertleniyorsa³² Ğassân da Hasan Muheysin'in kendisine takındığı tavırdan sonra Zeyn'e sesli bir şekilde dertlenmektedir.

Zaman zaman da Ğassân'ı sustuğu yerden tanıyabilmekteyiz. Tıpkı Cibran Halil Cibran'ın söylediği gibi "*Bir insanı sustuğu yerlerden tanıyabilirsiniz.*"³³ Dünyaya Ğassân'ın gözleriyle bakacak olursak "*Bir insan en çok kimin yanında susuyorsa, aslında en çok onunla konuşmak istiyordur.*"³⁴ sözünü hatırlamamız mümkün değildir. Ğassân, gerçek dünyasını kucaklamak isterken Zeyn ile zaman zaman yürüse de ona her şey yabancıdır.

Ğassân'a Hasan Muheysin Bey'in "*Seni örgüte üye yapabilmek için bir sınavdan daha geçmen lazım.*" demesi üzerine³⁵ Ğassân'ın "*Beni kanımla sınavın.*" cevabı³⁶ onun davaya giden yolu açabilmek için her şeyi göze aldığını göstermektedir. Burada Ğassân'nın bu ifadesi bizi absürdizm akımının öncülerinden Albert Camus'un (1913-1960) delirmeden yaşayabilmek için önerdiği üç şarttan biri olan³⁷ "*Sürekli isyan etmeliyiz.*" şartına götürmektedir. Ölümle karşı karşıya kaldığımızda bile yenilgiyi asla kabul etmemeliyiz. Albert Camus, delirmeden yaşamak için isyan etmeliyiz demektedir; Ğassân ise vatana gidecek yolu eğer kolaylaştırıcaksa isyanın sonucunda ölüm göze alınmalı düşüncesindedir. Yine Ğassân'nın zikri geçen sözü bizi tekrar Albert Camus'un "*Anlamsız hayatta anlamlı bir eylem yapmak gerekir.*" sözüne götürmektedir.³⁸

Göhler'e göre (1990) göçmenlerin yaşadıkları duygular şu şekilde sıralanmaktadır:³⁹

- 1) Yabancılık duygusu
- 2) Yalnızlık duygusu
- 3) Boşluk duygusu
- 4) Özlem duygusu
- 5) Kişilik sorunu

³² Uç, "Yakup Kadri'nin Hikâyeleri," 124.

³³ E-Motivasyon, "Bir İnsanı Sustuğu Yerlerden Tanıyabilirsiniz," erişim 11 Temmuz 2024, <https://www.e-motivasyon.net/bir-insani-sustuğu-yerlerden-taniyabilirsiniz-halil-cibran.html>.

³⁴ Cafrande, "Chuck Palahniuk," erişim 11 Temmuz 2024, <https://www.cafrande.org/chuck-palahniuk-aforizmalar>.

³⁵ Abdülkuddûs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 81.

³⁶ Abdülkuddûs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 81.

³⁷ Melike Üzücek, "Albert Camus ve Absürdizm: Hayatın Bir Anlamı Var mı?," erişim 12 Mart 2024, <https://www.matematiksel.org/albert-camus-ve-absurdizm-hayatin-bir-anlami-var-mi/>.

³⁸ Robert C. Solomon, *Dark Feelings, Grim Thoughts: Experience and Reflection in Camus and Sartre* (New York: Oxford University Press, 2006), 34.

³⁹ M. Zeki Ilgar & Semra Coşkun Ilgar, "Göç ve Göçmenliğin Psikolojik Yansımaları (Vatansız Vatandaş Olmak)", *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu*, ed. Kadir Canatan & Mehmet Birinci (İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları, 2015), 167-169.

- 6) Köksüzlük sorunu
- 7) Anavatandaki değer yargılarının aşağılanması
- 8) Aşağılık duygusu
- 9) Anadilinin aşağılanması
- 10) Kuşkuculuk
- 11) Kırgınlık
- 12) Suçluluk duygusu
- 13) Ön yargı geliştirme

Ğassân bir göçmen olarak hemen hemen tüm bu duygularla boğuşmaktadır. Onun için o da anlamsız gelen hayatta anlamlı bir eylemin peşinde olmuştur.

Ğassân'ın hayatındaki dönüm noktalarından biri de, Hasan Muheysin Bey'in yönlendirmesiyle gizli bir örgüte duyduğu sempati ve bu örgüt aracılığıyla gerçekleştirdiği eylemlerdir. Bu süreç, onun şahsi idealleri ve dış dünyanın gerçekleri arasındaki çatışmayı göstermektedir. Ğassân'ın içinde bulunduğu toplumsal ve siyasi çalkantılar, karakterinin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

Ğassân, Zeyn olmadığı zamanlarda kendi halinde yürüyen, başı öne eğik bir kişiliğe bürünmüştür. Hikâye kahramanı daha önce hayata, davaya giden yolu açabilmek için büyük umutlarla bakmış ancak zihnine yerleşen aldatılma hem de çok değer verdiği bir kişi tarafından aldatılma duygusu onun ruh halini değiştirmiştir.

“Artık bağırıyordum. Doğrusu bağırabilecek gücüm de yoktu. Sadece konuşmakla yetiniyordum. Herhalde zihnim bağırıp çağırmayı kaldıramıyordu. Aklım hep şüphyle, zanla, bazen de şerle ve büyük korkuyla, tekrar kandırılma korkusu ile doluyordu.” ifadeleri⁴⁰ ile daha önce sloganlar atan, bağırıp çağıran, davaya giden yolu açabilmek için bombalı eylemlerde bulunan bir kişiliğin gözünde dünyanın artık boş ve anlamsız olduğunu anlamaktayız.

Hikâyenin ilerleyen bölümlerinde Ğassân'ın basit bir araba kazası sonucu tanıştığı Siham ile ilişkisi ön plana çıkmaktadır. Bu ilişki, Ğassân'ın hayatına yeni bir boyut getirmiş ancak sonunda onun için daha fazla hayal kırıklığına neden olmuştur. Siham ile yaşadıklarından Ğassân'ın kişisel hayatındaki karmaşık duygusal durumları ile beklentileri arasında kalmaktan çektiği sıkıntıları anlayabiliyoruz.

Siham'la bu tesadüfi karşılaşma, onun düşüncelerini ve eylemlerini yeniden değerlendirmesine belki de yeni bir yola doğru ilerlemesine yol açmıştır. Hasan Muheysin'inden dolayı umutları kırılmış, hayalleri dumura uğramış kişilik, birden yeniden hayat bulmuşçasına ortaya çıkmıştır. *“Arkamda durup bana şaşkın şaşkın bakan Zeyn'e aldırış etmedim. Artık Zeyn'e aldırış etmiyordum. Daha önemli şeyler*

⁴⁰ Abdülkuddûs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 85.

vardı.” cümlesinden⁴¹ anlaşıldığı gibi daha önce Beyrut sahillerinde kimseye aldırmandan el ele gezdiği Zeyn, artık önemsiz hale gelmiştir. Bir anlamda bir ilişki karmaşasına tanık olmaktadır.

Ğassân, umutlarını ve hayallerini Siham ile olan ilişkisine bağlamış ancak kısa süren bir beraberlikten sonra Siham'ın gerçek kimliği ve niyetleri hakkında giderek daha fazla şüphe duymaya başlamıştır. Bu ilişki, Ğassân'ın hayatında yeni bir döneme işaret ederken aynı zamanda onun zihninde büyük bir kafa karışıklığına ve hayal kırıklığına neden olmuştur.

Ğassân, Siham'ın adeta sahte maddi zenginlik şovları ve lüks yaşamı karşısında insani ve vicdani değerleri ile idealleri arasında bir çatışma yaşamıştır. Cadillac gibi lüks sembollerle çevrili bir yaşam tarzı, vatan hasreti ve vatanına geri dönme arzusu ile yanıp tutuşan Ğassân'ın iç dünyasında büyük bir karmaşa oluşturmuş hatta Ğassân maddi ve manevi değer yargıları arasında bocalamıştır:⁴² *"Ona az kalsın fakir varoş mahallesindeki evimize giden yolu tarif edecektim ama kendimi tuttum. İlk kez evimi ve ailemi insanlardan gizlemek istediğimi hissettim. Evim ve ailem benim için bir utanç vesilesiydi sanki."*

"Siham'a sahip olursam arabaya da sahip olabilirdim. Siham'a sahip olursam sadece arabayı değil tüm servetine ve milyonlarına da sahip olacaktım. Ve bu milyonlarla bir gerilla ordusu kurabilir, orduyu toplarla, uçaklarla donatabilir ve Muheysin Bey gibilere ihtiyaç duymadan vatanıma gidecek yolu açabilirdim." şeklindeki iç konuşması Ğassân'ın iç dünyasının sadece bir bölümünün yansımalarıdır. Diğer taraftan daha önce hiç görmediği göstermelik de olsa kendisine hediye edilen tabiri caizse “servet”, okuyucuyu sonradan görme bir durumla karşı karşıya bırakmaktadır. Sonradan görme *"Yeni imkânlar, yeni şartlar, yeni şeyler karşısında insanın afallaması, özünden sapması, geçmişini inkâr edercesine aşağılık kompleksine kapılması ve kendisinden beklenmeyen hatalar yapması"* olarak tanımlanabilir.⁴³ Bir anlamda Ğassân'ın, davası uğruna uzun süre mücadele ederek edindiği ilkeler, ona âdeta hediye edilen lüks Cadillac karşısında sarsılmıştır.

Ğassân, gösteriş budalası Siham'ın gerçek niyetini anladığında büyük bir öfke ve en önemlisi de hayal kırıklığıyla karşı karşıya kalmıştır: *"Günler sonra anladım ki Siham'ın bu lüks Cadillac'tan ve insanların arasında giydiği pahalı elbiselerinden başka bir şeyi yoktu."*⁴⁴ İşte bu noktadan sonra Ğassân, çaresizliğe doğru adım attığının farkına varmıştır. Siham'ın Cadillac marka arabası okuyucunun zihninde hem bir zenginlik sembolü olarak görülmekte hem de ona karşı duyulan algıyı da yönlendirmektedir. Araba, Siham'ın çevresindeki dünya ile irtibatını sağlayan en önemli araçtır. Bu yüzden de çevresinde hem dikkatleri çekmekte hem de saygınlık

⁴¹ Abdülkuddûs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 90.

⁴² Abdülkuddûs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 87.

⁴³Ramazan Erdem, “Sonradan Görmeler,” erişim 17 Nisan 2024, <https://haberajandane.com/Article/sonradangormeler/dXDCv86ZEj5wRWPk4J>.

⁴⁴ Abdülkuddûs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 95.

kazanabilmektedir. Siham karakteri bu olayların farkında olup çıkan fırsatları çok iyi değerlendirebilmektedir.

Siham'ın toplum nezdindeki konumu da sadece sahip olduğu arabaya bağlıdır. Ğassân karakteri ile olan münasebetlerinde kendisinde tanık olduğumuz zengin görünme arzusu Cadillac marka arabanın önemini açıklamaktadır. Hikâyede - aşağıdaki diyalogta da görüleceği gibi-Cadillac, hem bir konfor ve lüks simgesi hem de sosyal kabul aracı olarak kullanılmıştır:⁴⁵

Siham: Sen beni zengin mi zannettin? diye sorar.

Ğassân: “Doğrusu evet.” cevabını verir.

Ğassân'ın bu cevabına karşılık Siham şunları söyler: “Bu, Cadillac sayesinde oldu. Eğer Cadillac'ın olmasaydı hatta evim ipek ve altınla da dayalı döşeli olsaydı benim zengin olduğumu düşünmeyecektin. İnsanların gözüne “önemli” olan görünür. Görüntü! Ğassân, görüntü!... Anladın mı!... İnsanların dışardan gördükleri önemlidir. İçerde olanın önemi yoktur.”

Ğassân, Siham'ın kendisini kullandığını fark ettiğinde, öfkesi doruğa ulaşmış ve ilişkilerindeki tüm bağları koparmaya karar vermiştir. Bu karar, Ğassân'ın karakterinde önemli bir dönüşüme işaret etmektedir. Ğassân'ın yaşadığı karmaşık duygular, okuyucuya insan doğasının karmaşıklığını ve toplumsal baskıların etkilerini anlamaya yönelik derin düşünceler sunmaktadır. Ğassân'ın hikâyesi, bireyin toplum içindeki yerini, kişisel kimlik arayışını ve vatanına olan özlemi üzerinden evrensel temalara değinmektedir.

Metnin sonunda, Ğassân'ın içsel çatışmaları ve hayal kırıklıkları onu büyük bir umutsuzluğa sürüklemiştir. Yalnızlık ve kaybolmuşluk duygularıyla boğuşurken, karanlık bir gelecekte ve içsel çatışmalarından kurtulma umuduyla arabasına sığınmıştır. Hikâyenin ana teması da yazarın hikâyeyi bağladığı son cümlesidir:⁴⁶

“Umutsuzca sınırlarım bozuldu. Garaj kapısına doğru yöneldim. Cadillac'ın kapısını açtım ve kendimi içine attım. Uyumadan önce güldüm.”

Yazarın ifadesiyle de anlıyoruz ki gülme eylemi mutluluğun bir göstergesi olmayıp bazen ağlamak için bir hazırlıktır.⁴⁷

Kim bilir İhsan Abdülkuddûs bu cümle ile belki de “Doğrusu güldüren de O'dur, ağlatan da!”⁴⁸ ayetine telmihte bulunmak istemiştir.

SONUÇ

İhsan Abdülkuddûs'ün “Dava Cadillac'ın İçinde Uyuyor” adlı hikâyesinin tahlili, bireyin kimlik arayışının yanı sıra coğrafi ve politik gelişmelerin, koşulların kişiler

⁴⁵ Abdülkuddûs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 95.

⁴⁶ Abdülkuddûs, *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*, 97.

⁴⁷ Abdülkuddûs, *en-Nisâ' lehunne Esnân Beydâ'*, 97.

⁴⁸ Necm Suresi, (53/43).

üzerindeki etkisini ele almış ayrıca yıllardır çözümsüz bir sorun yumağı halinde olan Ortadoğu'nun ve özellikle Filistin'in tarihî-siyasi çalkantılarının, hikâyeler ve iç çatışmalar üzerinden nasıl anlaşılabilirliğini ortaya koymuştur. Bu Filistin hikâyesi ile Arap dünyasının kendi iç kavgaları ve meseleleriyle bu arada pek çok davayı feda eden tavırları arasında Filistin meselesinin dikkate alınacak düzeyde yeri olmadığı tespit edilmiştir. “Dava Cadillac’ın İçinde Uyuyor” adlı hikâyede Sihâm ve onun yaşam tarzı, Arap dünyasını anlatabilecek en anlamlı örnek olarak karşımıza çıkmıştır. Okuyucu, bölgesel çatışmaların ve siyasi dengesizliklerin, bireylerin hem kimlik sarsılmasına/bunalımına hem güven kaybına neden olduğu ayrıca yaşam tercihlerine nasıl yön verdiği ile ilgili bilgi sahibi olmuştur. Bu ve benzeri edebî çalışmalar, bölgesel çatışmalar ve bunların doğurduğu psikolojik ortamların yanı sıra siyasi istikrarsızlıkların bireylerin hayatları üzerinde bıraktığı izleri iyi anlayıp değerlendirmemizi sağlamış ve sağlayacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/Reference

- Abdülkuddûs, İhsan. *en-Nisâ' Lehunne Esnân Beydâ'*. Kahire: Metâbiu'l-Ahbâr, ts. Atlas, Meryem İlayda. “İmparatorluğun En Hazin Mirası: Ortadoğu.” (Erişim: 9 Mart 2024), <https://www.lacivertdergi.com/dosya/2014/08/28/impatorlugun-en-hazin-mirasi-ortadogu>.
- Banarlı, Nihad Sami. *Yahyâ Kemâl'in Hâtıraları*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1997.
- Bursa Psikiyatri, “Tümgüçlülük ve Değersizleştirme.” Erişim 5 Temmuz 2024. <https://www.bursapsikiyatri.com/makale.php?id=693>.
- Cafrande. “Chuck Palahniuk.” Erişim 11 Temmuz 2024. <https://www.cafrande.org/chuck-palahniuk-aforizmalar>.
- Campell, Robert B. *Contemporary Arab Writers*. 2 cilt. Beyrut: Orient Institut, 1996.
- Çıkar, Mehmet Şirin & İnan, Rafet. “İhsan Abdülkuddûs'un Len E'îşe fi cilbâbi ebî Adlı Romanı.” *Folklor/Edebiyat* 1, no. 53 (2008): 149-155.
- Çinkılıç, Recep. “İhsan Abdülkuddûs'un Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği.” *Türk-İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2, no. 2 (2015): 167-223.
- Diyarbakır Gezgince. “Diyarbakır.” Erişim 25 Nisan 2024. <https://www.instagram.com/reel/C2SL7MYIDnQ/>.

- Ebu'l-Fettûh, Emîre. *İhsan Abdülkuddûs Yetezekker*. Kahire: el-Hey'etü'l-Mısriyye, 1982.
- E-Motivasyon. “Bir İnsanı Sustuğu Yerlerden Tanıyabilirsiniz.” Erişim 11 Temmuz 2024. <https://www.e-motivasyon.net/bir-insani-sustugu-yerlerden-taniyabilirsiniz-halil-cibran.html>.
- Erdem, Ramazan. “Sonradan Görmeler.” Erişim 17 Nisan 2024. <https://haberajandanet.com/Article/sonradangormeler/dXDCv86ZEj5wRWPkau4J>.
- Heddâre, Muhammed Mustafa. *İhsan Abdülkuddûs ve Ezmetü'l-Kıssa*. Kahire: Mecelletü Devha, 1978.
- Hıdıroğlu, İsmail. “Edebiyatımızda Vatan.” Erişim 25 Nisan 2024. http://gulercinkoleji.com/4537/ogretmen_makaleleri/edebiyatimizda-vatan.
- İlgar, M. Zeki & İlgar, Semra Coşkun. “Göç ve Göçmenliğin Psikolojik Yansımaları (Vatansız Vatandaş Olmak)”, *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu*. ed. Kadir Canatan & Mehmet Birinci. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları, 2015: 167-169.
- Kaplan, Mehmet. *Hikâye Tahlilleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2002.
- Kaplan, Mehmet. *Büyük Türkiye Rüyası*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1976.
- Karabulut, Mustafa. “Esir Şehrin İnsanları Romanı Üzerine Bir İnceleme.” *Erdem Dergisi*, no. 54 (2009): 127-135.
- Karaman, M. Lütfullah. “Filistin.” *DİA*. 13:89-103. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. *Millî Savaş Hikâyeleri*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1981.
- Kaya, Ahmet İhsan & Kalgı, Mehmet Emin. “Ömer Seyfettin’in İlk Namaz Hikayesi’nde Çocuk ve İnanç Tasavvuru.” *Hikmet: Akademik Edebiyat Dergisi* 7, no.15 (2021): 250-259.
- Solomon, Robert C. *Dark Feelings, Grim Thoughts: Experience and Reflection in Camus and Sartre*. New York: Oxford University Press, 2006.
- Tuğral, Hatice. “İhsân Abdülkuddûs’un Sukûb Fi’s-Sevbi’l-Esved Adlı Eserinin Teknik ve Tematik Yönden İncelenmesi.” Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2019.
- Uç, Himmet. “Yakup Kadri’nin Hikâyeleri.” *İlmi Araştırmalar*, no.19 (2005): 149-163.
- Üzücek, Melike. “Albert Camus ve Absürdizm: Hayatın Bir Anlamı Var mı?.” Erişim 12 Mart 2024. <https://www.matematiksel.org/albert-camus-ve-absurdizm-hayatin-bir-anlami-var-mi/>.

Vikipedi. “İsrail-Filistin Çatışması.” Erişim 30 Haziran 2024.
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0srail-Filistin_%C3%A7at%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1.

VOA Türkçe. “Gazze’de 6 Ayın Bilançosu: Ölüm ve Yıkım.” Erişim 4 Mayıs 2024.
<https://www.voaturkce.com/a/gazze-hamas-israil-savas-6-ay/7559658.html>.

Yalçın, Fatih Mehmet. “Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme.” Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, 2019.